

ZBORNİK RADOVA: OUT OF SIGHT, OUT OF MIND: THE POLITICS AND CULTURE OF WASTE, RACHEL CARSON CENTER PERSPECTIVE, ED. CHRISTOF MAUCH, MUNICH, 2016, 78 STR.

Historiografija je posljednjih nekoliko desetljeća naklonjena ekohistorijskim izučavanjima. Ekohistorijska istraživanja značila su novu vrstu promatranja i percipiranja povijesti, te je interdisciplinarnost i multidisciplinarnost takvih istraživanja ponudila zanimljive teze, tumačenja i rješenja nekih povijesnih fenomena. Ogroman doprinos ekohistoriji daje *Rachel Carson Center for Environment and Society (RCC)*, te publiciranjem brojnih radova iz oblasti ekohistorije radi na podsticanju za stvaranje novih ekohistorijskih perspektiva. *RCC Perspectives*, digitalna publikacija je otvorena za nova tumačenja, interesantne teorije i teorijske pristupe izučavanju ekohistorije. Interesantne ekohistorijske tematike odnose se i na transformacije okoliša i društva, a *RCC Perspectives* djeluju i u pravcu motiviranja za nastanak novih perspektiva proučavanja odnosa uzročno-posljedičnih ekoloških i društvenih promjena, kao i u pravcu podsticanja međunarodnih suradnja u cilju sveobuhvatnije analize.

* * *

U okviru *RCC Perspectives* u siječnju 2016. godine objavljen je Zbornik radova simbolično nazivan »Out of sight, out of mind: The Politics and Culture of Waste« čiji je urednik Christof Mauch. Zbornik radova podijeljen je na tri dijela; prvi dio je uvodni, drugi dio se sastoji od četiri rada, autora Simonea M. Müller, Richarda Granta, Catherine Alexander i Kate Brown, dok se posljednji dio zbornika radova sastoji od tri rada autora Amande Boetzkes, Martine V. Melosi i Sarah Hill. Autori su na 78 stranica iz perspektiva povijesti, povijesti umjetnosti, urbane geografije, okolišnih studija i antropologije razmatrali fenomene povezane sa otpadom i posljedičnosti tih fenomena sa akcentom na transformacije okoliša, ekosistema i čak ljudskog tijela. Ova studija je odlično ostvarenje koje ukazuje na pitanja koja su dio svakodnevnice, ali su ipak dosta zanemarena.

* * *

Chrisof Mauch, voditelj Rachel Carson Center for Environment and Society-a, profesor na Renmin University-u i urednik ovog zbornika radova u uvodnom dijelu je pojasnio fenomen otpada i proizvodnje, kao i odlaganja otpada. On govori da je ovaj zbornik posvećen istraživanju materijala, predmeta i tvarima kojih su ljudi odložili, kao i istraživanju šta se zbiva sa tim materijalima, predmetima i tvarima nakon što dospiju »van vidokruga«. On upozorava da otpad nikada ne nestaje u potpunosti, te da je važno kako i gdje se taj otpad ponovno pojavljuje i transformacije kroz koje je prošao. Autor u ovom dijelu nudi i neke napomene o tematikama koje su tretirane u ovom zborniku radova, a zatim objašnjava i da je većina autorskih radova zbornika potekla iz radionice koja je provedena 2014. godine u organizaciji Center for Advanced Studies-a (CAS) i Rachel Carson Center for Environment and Society-a. Autor je nakon zahvalnice ponudio i bibliografiju koju je koristio za objašnjenje ključnih pojmova koje su analizirane u zborniku. Ovim sistematičnim i opsežnim uvodom on je precizno pojasnio sfere interesovanja na koje je usmjeren čitav zbornik radova.

U prvom dijelu zbornika koji je nazvan »Someone Else's Problem?« Simone M. Müller, uposlenik na North American History na University of Feriuburg, je kroz svoju studiju »The »Flying Dutchmen«: Ships' Tales of Toxic Waste in a Globalized World« govori o dimenzijama otpada globaliziranog svijeta, općenito o toksičnom otpadu. Njegova studija je usmjerena na izučavanje mora i okeana kao spremišta za otpad. Pri tome govori kako o broskom otpadu, tako i o toksičnim otpadima industrijskih postojenja i utjecajima tih fenomena na život ljudi. On se također bavio mjerama zaštite morskih i okeanskih površina koje su poduzimane, te je prezentirao način funkcioniranja nekih od njih. Autore je na kraju ponudio i popis korištene bibliografije koja može biti polazište za dalja izučavanja. Ova njegova studija motivira na dublju istragu ovih pitanja, te tjera na razmišljanje o analiziranim problemima, kao i o domovima koje ti problemi mogu da dosegnu.

Richard Grant, profesor na University of Miami-u, u svom radu »The »Urban Mine« in Accra, Ghana«, kao i što sam naslov kaže, bavio se fenomenima »urban mininga«, to jeste procesom vraćanja jedinjenja i elemenata iz proizvoda, zgrada i otpada, tako autor analizira transformacije otpada, posebno e-otpada. On navodi primjere Akre, specifičnog grada. Autor se bavi i problemima neuravnoteženosti u globalnim tokovima e-otpada, te se osvrće na situaciji u Gani, pitanjima reciklaže e-otpada, kao i ekonomskim i trgovinskim politikama u tom kontekstu. Autor Grant zapravo pokazuje kako e-otpad prolazi kroz transformaciju, te kako on nastaje na jednom mjestu, tačnije u razvijenijem svijetu, a onda se ponovno pojavljuje na drugom mjestu gdje on više ne predstavlja otpad nego resurs koji se dalje eksploatiše u razne svrhe i na različite načine, te ima različita dejstva na ljude. Zbog toga, autor smatra da bi se trebalo pozabaviti redizajniranju elektroničkih uređaja tako da oni postanu ekološki. Iz bibliografije koju je autor ponudio, vidi se da je ušao u zaista opsežno istraživanje tematike, te da koristeći određene podatke napravio domišljatu studiju koja može biti interesantna za proučavanje ne samo povjesničarima, nego i drugim članovima akademske zajednice, ali i svima koje ovakve tematike i percepcije zanimaju.

U slijedećem radu, »When Waste Disappears, or More Waste Please!« Catherine Alexander, profesorica na University of Durham-u, ponudila je novi pristup fenomenu otpada. Ona se posebno pozabavila reciklažom i načinima transformacije otpada. Ona govori kako se količina otpada mora smanjiti, te kako bi se trebalo smanjiti izvlačenje resusa posebno karbonskih, a zatim se mora proširiti i proizvodnja energije, kao i smanjiti karbonske emisije. Ističe primjer Britanije i govori kako su neke mjere usmjerene ka smanjenju otpada i emisije ugljika imali nenamjerne nuspojave. Kroz taj kontekst ona se bavi reciklažom otpada. Autorica istražuje pitanje da li smanjenje ili eliminisanje otpada zapravo zahtijeva više otpada, te se bavi stopama i nivoima u kojima i na kojima se javljaju proizvodnja, potrošnja i odlaganje otpada. U svome radu autorica se pozabavila i o tehničkim i socio-tehničkim ograničenjima u kontekstu neujednačenih materijalnih, socijalnih i finansijskih geografija. Autorica na kraju ističe da transformacijom otpada kao sirovine za energetska postrojenja i naglašavanje energetske rezultata, otpad kao takav postaje esencijalan. Tako zaključuje da bi se moglo reći da smo na putu prema energiji ekonomije koja zahtijeva više otpada. Na kraju, autorica je ponudila i popis korištene bibliografije.

Posljednja studija drugog dijela zbornika čija je autorica Kate Brown, profesorica na University of Maryland-u interesantnim pristupom istraživanja u radu pod nazivom » The Last Sink: The Human Body as the Ultimate Radioactive Storage Site« bavila se na realnim primjerima istraživanjem utjecaja radioaktivnog otpada na ljudsko tijelo, odnosno posljedicama izloženosti istom. Ona je ponudila vrlo interesantan pristup, koji se odnosio na izučavanje ljudskih tijela kao povijesnih izvora. Autorica smatra su ljudska tijela dokazi ogromnih transformacija društvene povijesti na geologiju, ekologiju i biologiju te da su ona poslednja stanica nuklearnog otpada. Ovaj rad otvara perspektivu proučavanja ekohistorije na nešto drugačije načine. Ovakva jedna perspektiva definitivno je osvježenje.

U narednom dijelu ovog zbornika radova; »*Sighting and Siting*«, Amanda Boetzkes, profesorica na University of Guelph-u, u studiji »*Plastic, Oil Culture, and the Ethics of Waste*« prvo pojašnjava pojam »plastiglomerata«, kao termina koji označava amalgam plastike, vulkanskog kamenja, školjki i korala. Kao takvim na ga smatra simptomom antropocena. Dalje autica upoznaje čitaoce sa spajanjem plastike i zemaljskih supstanci, te važnosti plastike u svim aspektima suvremene stvarnosti. Ukazuje na suvremena djela koja su postala preokupirana prostornim i vizualnim fenomenom plastičnog otpada, te postavlja pitanja o dosegu borbe sa sveprisutnošću plastike, kao globalnim otpadom koji pripada svima i nikome. Autorica dalje raspravlja o artikuliranju stavova prema otpadu u kontekstu njene povezanosti sa industrijom i gospodarstvom. Navodi kako je pojava plastičnog otpada u umjetnosti privlačna za različite vrste publike, te analizira domete dokumentarca Agnesa Varde »The Gleaners and I«. Vrijednost ovog rada jeste i u tome što je istaknuta dimenzija diskursa suvremene umjetnosti i filma o plastičnom otpadu. Autorica plastiku posmatra kao trajni i sveprisutni proizvod koji je povezan sa kulturom gospodarstva otpadom, globalnom naftnom industrijom i energetske ekonomijom, te je svojim pristupom pokazala mogućnosti sagledavanja ove tematike iz više perspektiva. Na kraju je autorica ponudila i popis bibliografije koju je koristila.

U radu »Fresh Kills: The Making and Unmaking of Wastescape«, Martin V. Melosi, univerzitetski profesor i voditelj Center for Public History-a na University of Houston, tematizira na primjeru Fresh Kills-a transformacije kroz koje je jedno područje prošlo. On govori kako je od slanih izvora ovo područje postalo deponija, zatim groblje i konačno budući park. On smatra da je povijest Fresh Killsa povezana ne samo za New York odnosno Staten Island, nego i veći svijet potrošnje i otpada. On se prvo bavio prošlosti Staten Islanda prije deponije, za vrijeme deponije, a zatim i nakon. Govori o značaju porasta stanovništva koji je dao političku snagu za poretanje inicijativa za zatvaranje odlagališta Fresh Kills-a. Zatvaranje odlagališta bilo je privremeno, nakon dešavanja vezanih za Twin Towers, 11. rujna 2001. godine, već idućegodine odlagalište. Nakon toga, sudbina Fresh Killsa je bila burna. Pokrenuli su se planovi 2003. godine da se pretvori u park. Autor je ovim radom prikazano koliko zapravo ljudi mogu kreirati povijest nekog prostora svojim manipulacijama.

Sarah Hill, profesorica na Western Michigan University-u, svoj rad »Forget About It: Purposeful Ignorance (of Waste) in a City Nature Preserve«, je koncipirala na vlastitom iskustvu sa studentima prilikom proučavanja okoliša prirodnog rezervata Kleinstuck. Kako navodi studenti su zapazili mnogo toga, između ostalog primijetili se kanalizacijsku liniju. S obzirom na to, autorica se dalje bavi u svom radu segmente odnosa prema okolišu. Kroz te perspektive ona izlaže i povijest Kleinstucka, te periodu kada nije postojalo kanalizacijske infrastrukture. Autorica se bavi segmentima narušavanja i percepcijama otpada, te odnosu prema njemu. Kroz promjene na ovom primjeru Kleinstucka autorica je objasnila tragove ljudske djelatnosti i posljedice tih djelatnosti.

* * *

Ovaj zbornik radova nije samo obična ekohistorijska studija. On je ponudio, kao što je već rečeno niz novih perspektiva za izučavanje, ali je otvorio i neka nova pitanja. Čitajući ovaj zbornik radova moguće je uočiti kako je otpad kao fenomen imao utjecaja na dalekosežnija dešavanja. On može biti pokazatelj brojnih segmenata života i društva koje egzistira na određenom prostoru. Svakako da se ovaj rad može uvrstiti u radove koje treba pročitati jer transformacije okoliša i društva koje su ovdje sagledavane kroz fenomen otpada mogu biti primjenjive i na druge segmente izučavanja.

Ema PAŠIĆ

MAUCH, CHRISTOF, AND LIBBY ROBIN (EDS.), »THE EDGES OF ENVIRONMENTAL HISTORY: HONOURING JANE CARRUTHERS« RCC PERSPECTIVES, MUNICH, 2014, NO. 1.

Djelo »The Edges of Environmental History: Honouring Jane Carruthers« pod pokroviteljstvom *RCC Perspectives* nastao je u čast Jane Carruthers i njene aktivnosti kada je riječ o povijesti okoliša. U njemu je analiziran doprinos Južne Afrike u kontekstu povijesti okoliša iz ugla svjetske povijesne pozornice, naravno na čelu sa spomenutom autoricom, čiji će rad ostati zapamćen. Zahvaljujući ovako predstavljenoj publikaciji, primjetna je veza povijesti okoliša i drugih oblasti kroz aktivnost i djelovanje Jane Carruthers.

Posebno proučavajući životinjske studije, upravljanje prirodnim resursima, poviješću biologije i raznovrsnih ekoloških humanističkih znanosti, *RCC Perspectives*, obuhvaća niz radova i eseja koji se tiču povijesti okoliša, samo okoliša, ali i srodnih područja. Zahvaljujući znanstvenoj aktivnosti *Rachel Carson Center for Environment and Society* i bitnih tema u društvu nastaju radovi ovakvog karaktera.

* * *

Ekonomaska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti šuma sjevernog i istočnog Jadrana
From the forest history of the northern and eastern Adriatic

Volumen XIV / Broj 14
Zagreb – Samobor 2018
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
www.ffzg.unizg.hr; http://ckhis.ffzg.unizg.hr/

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moaćanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Vesna Vlahović-Štetić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2018.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Greening Istria: San Donat, up the Mirna valley 2018 (Photo E. Johann)

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA